

Sylvia Witteman
over de vergelijking
van vrouwen met
citroenen:

'Nee, dan courgettes. Dat zijn n t mannen. Een jonkie is stevig en knapperig, maar de oudere zijn log en zompig; van binnen voos en draderig, als een oud matras'

PAGINA V16

Donderdag
5 januari 2023

de Volkskrant

Roep om een rijkdomsgrens

Nu de vermogenskloof in Nederland groot is en de sociale ongelijkheid toeneemt, is een bestaansmaximum voor de rijken broodnodig, vinden de zogeheten limitaristen. Ook in landen als het Verenigd Koninkrijk en Duitsland klinken pleidooien voor een rijkdomsgrens. 'Er komt een punt waar nóg meer bezit zinloos is.'

PAGINA 13 - 15

Een wijk met vakantievilla's op een eilandje naast de jachthaven in Naarden. Foto Freek van den Bergh / de Volkskrant

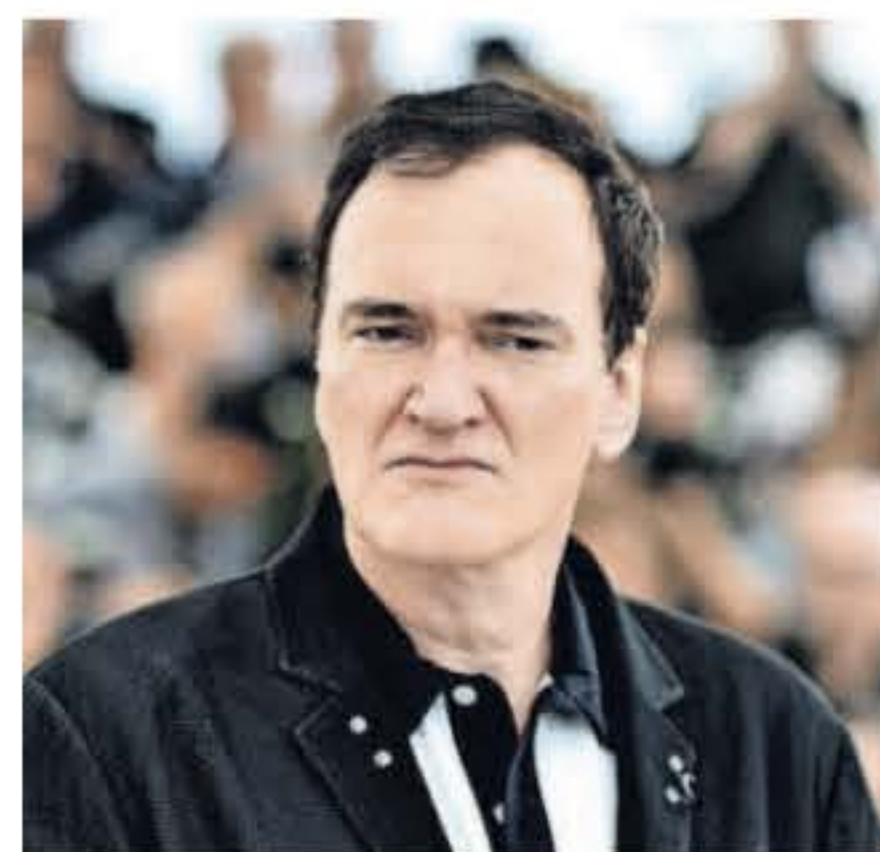

Roermond had een bijzondere band met Joseph Ratzinger en zal diens uitvaart vandaag met meer dan gewone belangstelling volgen

PAGINA 6-7

Impasse Capitool houdt aan

■ Ook op de eerste stemmingen van woensdag is het Kevin McCarthy niet gelukt voorzitter te worden van het Huis van Afgevaardigden in de VS. De Republikein stuitte zelfs op meer weerstand van zijn partijgenoten dan dinsdag, ondanks een oproep van oud-president Trump McCarthy te steunen. Hoewel er nog meer stemrondes komen, geldt de aanhoudende onenigheid als een afgang voor McCarthy.

Wat maakte juist de filmjaren zeventig zo fantastisch? Regisseur Quentin Tarantino schreef er een boek over in zijn eigen, onnavolgbare stijl

PAGINA V2-3

Echt niet alle interessante hiphop komt uit New York of LA. De recente geschiedenis van (trap-)hiphop uit Atlanta is nu ook in kaart gebracht

PAGINA V10-11

Advertentie

Kassakorting
tot 300 p.p.

Rondreizen
al vanaf
349, p.p.

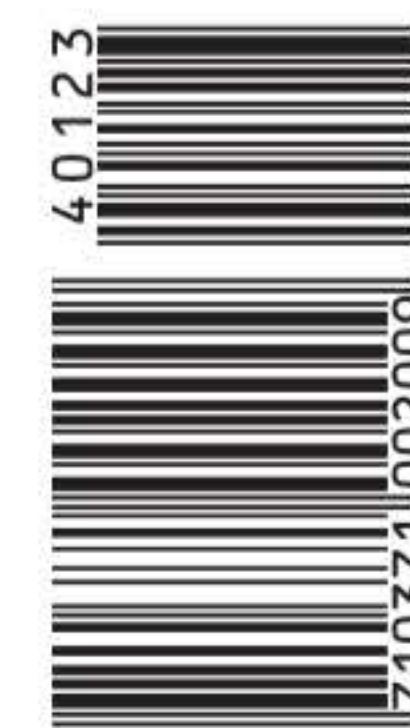
- ✓ Altijd een scherpe prijs
- ✓ 100% omboekgarantie
- ✓ 59 bestemmingen. Ruim 450 rondreizen wereldwijd
- ✓ Korting op vertrek t/m dec 2023, ook in de schoolvakanties

Bekijk op nrv.nl/kassakorting onze 450 wereldwijde rondreizen. Prijzen zijn excl. 23,75 p.p. (reserveringskosten, calamiteitsfonds en SGR bijdrage) o.b.v. 2 personen.

€ 3,80
België € 4,70

JAARGANG 101
48 pagina's
NUMMER
30034

8

Donderdag

18

Met je ski's door groene alpenweiden, op zoek naar kunstsneeuw

22

Feyenoord of AZ kampioen? Alles is nog mogelijk in de tweede competitiehelft

31

Zakaria Boufangacha: de FNV'er die de pijn van de inflatie moet verlichten

Een woonwijk voor vermogenden op een eiland naast de jachthaven in Naarden.

Foto Freek van den Bergh / de Volkskrant

Sommige Nederlanders zijn té rijk, hoog tijd voor een bovengrens

Kan een mens té rijk zijn? Ja, als anderen tekortkomen, vinden de zogeheten limitaristen. Vanwege de grote ongelijkheid pleiten zij voor een bestaansmaximum. De vraag is dan bij hoeveel miljoen het afromen moet beginnen. 'Er komt een punt waar nóg meer bezit zinloos is.'

Door **Wilco Dekker**

Vermogensongelijkheid

EXTREEM RIJK OF NIET?

In een enquête kregen ruim 2.500 Nederlanders tien fictieve huishoudens voorgelegd met de vraag of ze die als **extreem rijk** kwalificeren.

Huis
Villa

Eerste auto
VW Passat

Tweede auto
Audi A4

Aantal vakanties **3**

Spaargeld
€100.000

050123 © de Volkskrant - tb. Bron: How Rich is Too Rich? Measuring the Riches Line | n = 2.568

15%

Percentage respondentent dat vermogen en bezit als extreem rijk kwalificeert

Door de hoge inflatie en een dreigende recessie spande het er nog even om, maar toch werden de Nederlandse rijken dit jaar nog weer iets rijker, bleek onlangs uit de *Quote 500*. 'Waar Jan Modaal angstvallig naar de gekrompen beurs kijkt', schreef het zakenblad, zagen de rijksten hun vermogen met 4,7 procent stijgen tot het nieuwe record van bijna 230 miljard euro. Er kwamen in Nederland twee miljardairs bij, waardoor er nu 47 zijn, en de ondergrens om de rijkenlijst te halen liep op naar 120 miljoen euro.

'Interessant, maar veel maatschappelijke vragen over rijkdom staan of vallen niet bij een paar procent meer of minder', zegt politiek filosoof Dick Timmer. 'Extreme ongelijkheid gaat niet zozeer over het precieze gat tussen arm en rijk. Het gaat erover dat er mensen zijn die echt veel te weinig hebben, terwijl andere mensen veel meer bezitten dan ze nodig hebben. Dat is niet alleen schrijnend, het is ook echt onrechtvaardig.'

Timmer (29) promoveerde ruim een jaar geleden aan de Universiteit Utrecht op een proefschrift over de rechtvaardigheid van herverdeling. Hij is een 'limitarist', een recente en nog relatief kleine stroming in de politieke

filosofie, begonnen door de Utrechtse filosoof en hoogleraar ethiek van instituties Ingrid Robeyns. Kernpunt van Robeyns' limitarisme: zolang er behoeftigen zijn, mogen mensen niet meer rijkdom bezitten dan nodig is voor een 'volledig florerend leven'. Meer is moreel niet aanvaardbaar, en schaadt de maatschappij.

Dat is nogal een radicale boodschap, helemaal voor Nederland, dat zichzelf traditiegetrouw als egalitair ziet. Maar een rijkdomsgrens is nodig, stellen de limitaristen, en niet alleen om de noden van de minderbedeelden te lenigen. Er is ook een ecologische reden: rijken vervuilen het milieu en klimaat veel meer dan armen en kunnen de lasten van het klimaatbeleid makkelijker dragen. En verder is de democratie in het geding, omdat vermogenden politieke invloed kunnen kopen.

'Denk aan techmiljardair Steven Schuurman, die voor de verkiezingen een miljoen doneerde aan D66 en 3,5 ton aan de PvdD. Dat is voor gewone mensen niet weggelegd', zegt Timmer. 'En kijk wat Elon Musk doet met de persvrijheid op Twitter, een invloedrijk sociaal medium dat hij als multimiljardair heeft kunnen kopen. Zulke acties van de superrijken maken ook

→ VERVOLG VAN
PAGINA 13

230

MILJARD euro hadden de vijfhonderd rijksten in Nederland in 2022 aldus *Quote*; een recordbedrag

Huis
Villa met
zwembad

Tweede huis
In Zuid-Frankrijk

Eerste auto
Mercedes
E-klasse

€200.000

48%

Foto Leonard Walpot

“
Wat je nu ziet bij mensen met echt veel vermogen is dat het belastingstelsel harder voor hen werkt dan zijzelf doen

Dick Timmer
politiek filosoof

vanuit democratisch oogpunt een bovengrens nodig.'

Volkscrant-columnist Asha ten Broeke pleitte afgelopen jaar voor een 'bestaansmaximum'. 'Het is niet ingewikkeld; net zoals je arme mensen minder arm maakt door ze geld te geven, kunnen we rijke mensen minder rijk maken door hen te verlossen van hun overvloedige kapitaal', schreef ze. 'Zoals we een bestaansminimum kennen, stellen we ook een bestaansmaximum in. Je mag genoeg geld houden om een heerlijk en vervullend leven te leiden, maar wat je daarbovenop nog bezit, vloeit naar de staat en het volk.'

In onder meer het Verenigd Koninkrijk en Duitsland verschenen al pleidooien voor zo'n 'rijkdomsgrens'. De tegenstelling arm-rijk wordt onderzocht door Nederlanders ervaren als de sterkste bron van sociaal conflict, bleek vorige week uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

De vraag is dan: kan het, een bestaansmaximum? En bij hoeveel miljoen vermogen moet het afkomen beginnen? De armoedegrens - het door Sociale Zaken opgestelde wettelijk bestaansminimum - is per 1 januari 1195,66 euro per maand voor een alleenstaande van 21 jaar en ouder. Voor gehuwden en samenwonenden is het 1708,08 euro. Bij hoeveel miljoen ver-

mogen zou het bestaansmaximum komen te liggen?

Om te peilen wat zo'n bovengrens zou moeten zijn, hielden Robeyns en haar groep vier jaar geleden een enquête onder ruim 2.500 Nederlanders. Hoeveel auto's, vakanties, huizen en spaargeld vonden zij dat iemand mocht hebben, voor er sprake was van 'extreme rijkdom'?

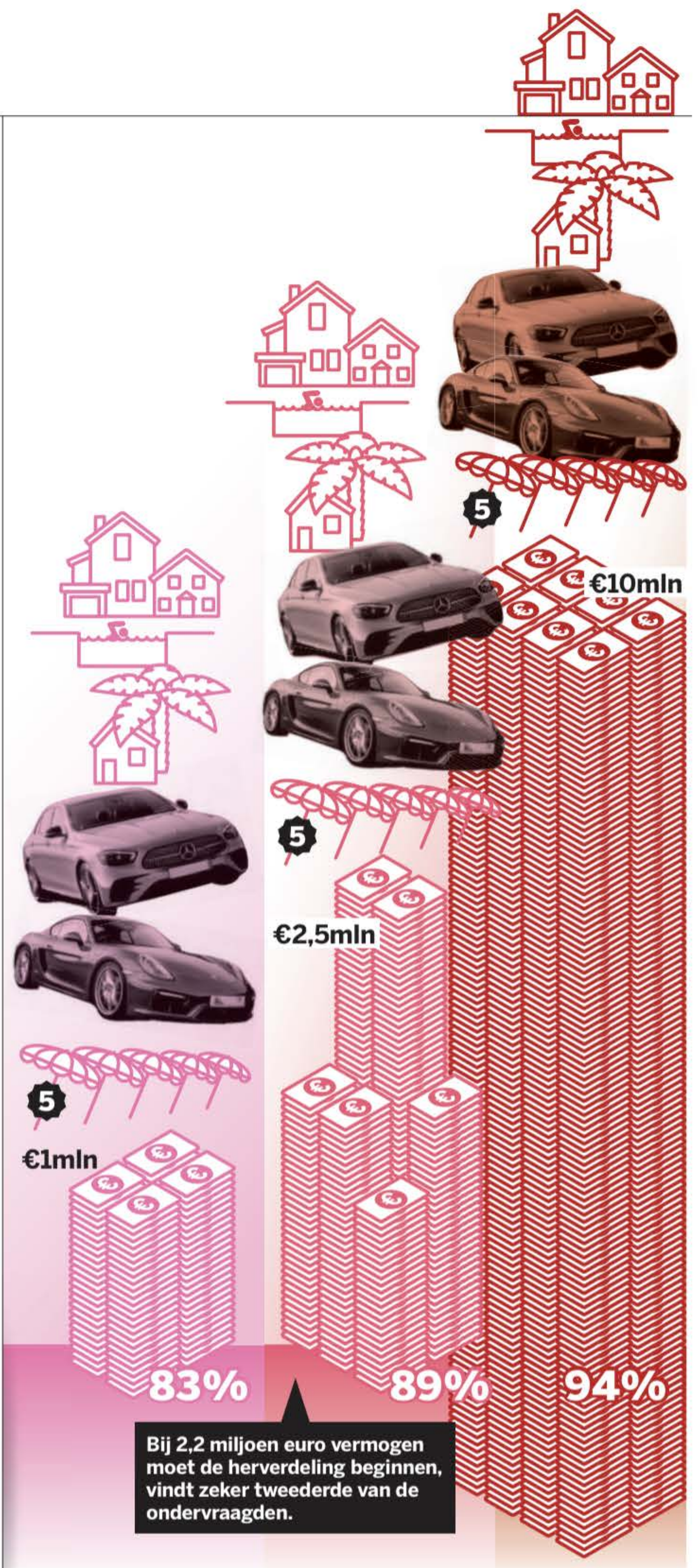
Een twee-onder-een-kapwoning, met een Volkswagen voor de deur, twee vakanties en 5.000 euro spaargeld vond nog geen 1 procent van de ondervraagden 'extreem rijk'. Bij een villa met een Mercedes en een Audi, drie vakanties en een ton op de bank liep dat op naar 15,3 procent (zie grafiek). Een villa met een Mercedes en een Audi, twee huizen, een Audi en Mercedes en vijf ton spaargeld noemde tweederde van de ondervraagden 'extreem rijk'. Dat betekent overigens niet dat ze vinden dat de overheid dat vermogen van deze groep rijken zwaarder moet belasten. Maar als ze de keuze voorgelegd krijgen dat door het extra belasten van deze rijken de situatie van de minst bedeelden verbetert, is er wel steun voor zwaarder belasten.

Tot pakweg 1 miljoen euro vermogen vinden Nederlanders rijkdom geen probleem, waarbij jongeren, la-

1

PROCENT van de rijksten in Nederland bezit – exclusief pensioenen – een kwart van het private vermogen

ger opgeleiden en vrouwen de lat lager leggen dan ouderen, hoger opgeleiden en mannen. Tussen de 1- en 3 miljoen euro begint het te schuiven, zegt Timmer. 'Bij 2,2 miljoen euro ligt dan het omslagpunt. Dan vindt zeker tweederde van de ondervraagden dat nóg meer rijkdom niets meer toevoegt. En het is het punt waarop mensen – als ze moeten kiezen voor meer geld naar publieke voorzieningen als de zorg, of een lagere belasting op grote vermogens – steevast voor het eerste kiezen.' Vrij vertaald: bij 2,2 miljoen ligt voor de Nederlanders de grens voor te rijk.

Internationaal gezien is de inkomensongelijkheid niet groot in Nederland. De vermogensongelijkheid is dat wel, stelde een commissie in opdracht van het kabinet onder leiding van econoom Laura van Geest deze zomer vast. De rijkste 1 procent bezit – exclusief pensioenen – een kwart van het private vermogen (aandelen, onroerend goed, bank en spaartegoeden, minus schulden), de rijkste 10 procent heeft 61 procent. Van Geest, bestuursvoorzitter van de Autoriteit Financiële Markten (AFM), adviseerde in navolging van andere economen de belasting op vermogen te verhogen, en die op arbeid te verlagen.

'Dat de inkomens in Nederland wel

vrij egalitair zijn, is interessant. Daarin zie je de rol van belastingen', zegt Timmer, inmiddels universitair docent aan de Technische Universiteit Dortmund, waar hij lesgeeft in en onderzoek doet naar herverdelingsvraagstukken rond rijkdom. 'De bruto-inkomensverschillen zijn helemaal niet zo egalitair, maar blijkbaar is het mogelijk dat via de fiscus te corrigeren. Dan moet je kijken of dat ook kan met vermogens.'

Volgens Timmer heeft Nederland veel kennis over het stellen van grenzen bij verdelingsvraagstukken. 'Dat zie je aan zo'n armoedegrens en het bijstandsniveau.' Hij vindt daarom dat academici, beleidsmakers, sociale partners en anderen in gesprek zouden kunnen gaan over wat een goed bestaansmaximum zou zijn. Niet om de vermogens gelijk te maken, maar wel om alles wat 'we collectief produceren zo maatschappelijk waardevol als mogelijk in te zetten'.

Ook de relatief lage erfbelasting zou ter discussie moeten staan, om te voorkomen dat ongelijkheid net als vroeger van generatie op generatie door wordt gegeven. Net als onder anderen Laura van Geest stelt Timmer dat vermogen in Nederland relatief licht worden belast, en arbeid relatief

120

MILJOEN euro is nu de ondergrens om in top-500 van rijkste Nederlanders in *Quote* te komen

zwaar. 'Wat je nu ziet bij mensen met echt veel vermogen is dat het belastingstelsel harder voor hen werkt dan zichzelf doen. En omgekeerd dat mensen met weinig geld harder werken dan dat het belastingstelsel voor hen doet.'

Critici zullen wijzen op een kapitaalvlucht als er een rijkdomsgrens komt, doordat bedrijven en vermogenden het land verlaten. 'Daarom moet je heel goed nadenken over hoe je het doet', zegt Timmer. 'Wat ik in mijn proefschrift probeerde te doen, en nu nog steeds in mijn onderzoek, is beargumenteren dat de rijkdomsvraag een verdelingsvraag is. Economen kijken dan naar efficiëntie, omdat hun uitgangspunt economische groei is. Maar als efficiëntie het groter maken van de koek is, dan zit daar ook een ethische vraag aan. Hoe verdeel je de koek? In wat voor samenleving willen we leven? Het gaat onvermijdelijk over waarden, en de kunst is dan om de juiste keuzen te maken.'

Dus: alles boven het bestaansmaximum wegbelasten? Of oplopende progressieve tarieven boven de rijkdomsgrens? Timmer: 'Wat het beste werkt. Daar moet ook onderzoek naar worden gedaan.'

De armoedegrens voor minderbedeelden kan rekenen op brede steun

en begrip in de samenleving. In de enquête steunde slechts 5 procent een plafond voor de rijken. Limitarist Timmer laat zich niet uit het veld slaan. 'We leven in een land waar verdiensten heel erg centraal staan. Dus: hard gewerkt, getalenteerd, zag dingen die anderen niet zagen, dat soort dingen als rechtvaardiging voor rijkdom. Terwijl het deels, of grotendeels, geluk is, bijvoorbeeld uit wat voor milieu je komt. Een topviolist verdient minder dan een middelmatige bankier. Dat is niet door een gebrek aan talent, of inzet, of opoffering, maar gewoon omdat we bankiers meer betalen dan musici.'

Volgens Timmer geldt ook bij vermogens dat verdiensten maar een heel beperkte rol spelen. 'Je kunt niet volhouden dat de rijkste 1 procent veel getalenteerder is en veel harder werkt dan al die anderen, zoals schoonmakers met twee banen. Verdiensten zouden dus ook geen rol moeten spelen in het rechtvaardigen van extreme rijkdom. Er komt een punt waar jouw aanspraak op nóg meer bezit niet meer opweegt tegenover andere claims. Het herverdelen aan dak- en thuislozen en voor goede zorg en onderwijs heeft maatschappelijk en ethisch gezien meer waarde dan dat een rijk iemand nóg rijker wordt.'